



Field : Architecture

Type : Research Article

Received: 06.10.2016 - *Accepted*: 15.12.2016

Kazakistan Cumhuriyeti, Atırau Şehri, Sit Alanı Sosyal Yapı Analizi¹

Elmira KANAYEVA

Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Ankara, TÜRKİYE

E-posta: 2127531@mail.ru

Öz

Sit alan, eski yerleşim dokusudur. Eski yerleşim dokusu ise tarihi nitelik taşıyan konutlardan ve dini mimariden oluşmaktadır. Batı Kazakistan'da bulunan Atırau Eyaleti'nin, eski Atırau kentinde (Avrupa Tarafı) ise bir arada yoğunlaşan XX yüzyılın başına ait geleneksel yapılar bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen bölge, Kazakistan'ın Batı bölgesinde bulunan, Atırau Eyaleti'nin başkenti olan Atırau şehrinin eski merkezi olarak sayılan, Balgımbayev ve İsenov Caddeleri üzerindeki, XIX yüzyılın sonu - XX yüzyılın başına ait konutlarda yaşayan halkın sosyal yapısı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazakistan, Atırau, sit alanı, mimarlık, geleneksel konut, anket

Social Structure Analysis of the Protected Area in Atyrau City of Republic of Kazakhstan

Abstract

Protected areas - are old settlements. The old settlements are consist of historic houses and religious architecture. There are traditional structures in the old Atyrau town of Atyrau province in western Kazakhstan, which refer to the beginning of the XXth century.

In this work was studied the social situation of the population living in the houses which refer to the end of the XIXth and beginning of the XXth century, located in the protected area of old centre of Atyrau province, in western Kazakhstan, on Balgımbayev and Isenov streets.

Keywords: Kazakhstan, Atyrau, protected area, architecture, questionnaire

¹ Bu makale, 13-16 Ekim 2016 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen Uluslararası Avrasya Spor, Eğitim ve Toplum Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.



Giriş

Eski yurtlarından muhtelif sebeplerden dolayı göç eden Kazaklar, çeşitli coğrafyalarda yaşamış bir millettir. Bu anlamdaki süreklilik en eski dönemlerdeki durum hakkında bilgi sahibi olmayı da sağlamaktadır (hbvdergisi.gazi.edu.tr).

Bina yapım teknikleri bölgeye göre değişmektedir. Yapılar, ormanlık bölgelerin çoğunda ahşap karkas, çölde ise taştan, balçıktan ve tuğladan inşa edilmiştir. Bu sebeple eski zamanlardan beri insanlar ellerinde olan malzemelerden yapılar inşa etmiştir. Teknolojinin gelişmesi ile inşa etmek kolaylaşmıştır.

Sosyal ilişkilerin, yaşam biçimlerinin hızla değiştiği ve yapım tekniklerinin tek düze bir hâl aldığı günümüzde eski yerleşim alanlarının yaşam biçimlerinin incelenmesi ve gelecek kuşaklara korunarak aktarılması, yerel kimliklerin korunması, mimarlık, şehircilik ve sosyal tarihin okunması bağlamında büyük önem taşımaktadır.

Yeni anıtların dikilmesinin bir düzene konulması amacıyla, Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti'nin 01 Mart 2001 tarihli kararnamesiyle Kazakistan Cumhuriyeti topraklarındaki Anıt ve Abideleri Devlet Komisyonu kurulmuştur. 2001-2004 döneminde bu komisyonun 20'den fazla oturumu gerçekleşmiş, 25'ten fazla anıt projesi değerlendirilmiştir. Tabii ki bu, anılan dönem zarfında kurulan anıt ve abidelerin sanatsal düzeyine yansımıştır (silkadv.com).

Korumanın ana amacı, yok olmanın kaçınılmazlığını kabul ederek yapıların ömrünün uzatılması ve fiziksel ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasıdır (Forld, 1966). Özgün değerleriyle korunmayan bir yapının sonunda yokolması kaçınılmazdır. Koruma çalışmalarının başarılı olabilmesi için, çalışmaları koordine edip denetleyen yürütücü bir örgüt ve bu çabaları destekleyen yerel sakinler, kullanıcı ve işletmecinin katkısı ve desteği olmalıdır (Nalçakan, 1993).

5 Mayıs 1992'de Atırâu Eyaleti Valiliği'nin No: 116 kararı ile Atırâu Eyaleti'nin tarihsel ve kültürel mirasının korunması, restorasyonu ve kullanımı için Devlet Müfettişliği kurulmuştur. Müfettişliğin ana faaliyeti bölgenin tarihi ve kültürel mirasının tanımlanması, tescili, korunması, araştırılması ve tanımlanmasıdır. Ayrıca, koruma altında olan anıtların kullanımını, yenilenme çalışmalarını kurallara uygun şekilde yapılmasını kontrol etmektedir. Müfettişlik tüm işlemleri 1992'de yürürlüğe giren 1488-XII Sayılı, Tarih ve Kültür Mirasının Korunması ve Kullanımı Kanunu'na dayanarak yapmaktadır (atyrau.gov.kz).

K.C. Hükümeti 2008'de No:279 sayılı kararı ile Atırâu Eyaleti'nde 'Ulusal' değerdeki 4 kültürel – tarihi anıtı koruma altına almıştır. Atırâu Eyaleti Valiliği 2010'daki No:299 kararında 313 anıtı 'Yerel' koruma altına aldığını belirtmiştir (atyrau-city.kz) (Çizelge 1).

| Bölge | 'Ulusal' Değerdeki Anıt | 'Yerel' Değerdeki Anıt |
|--------------|-------------------------|------------------------|
| Atırâu Şehri | 1 | 22 |

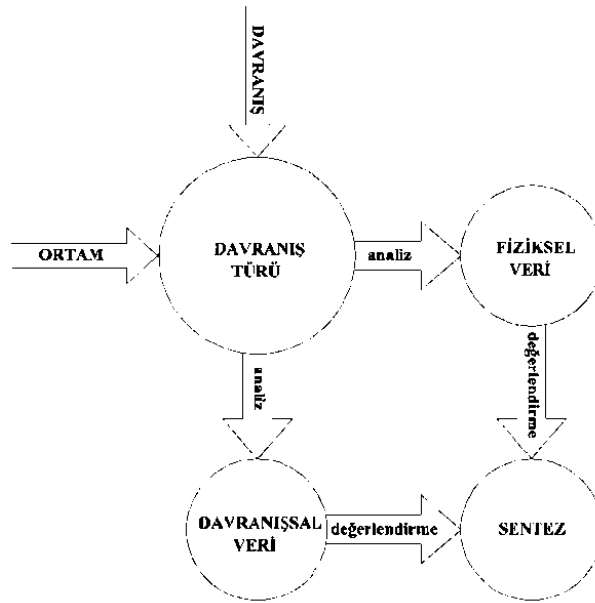
Çizelge 1. Atırâu Eyaleti'nin 'ulusal ve yerel' koruma altında olan anıtlar listesi (Atırâu-city.kz)

Bu yerleşimlerden biri de Atırâu Eyaleti'nin başkenti Atırâu şehri eski yerleşim dokusudur. Atırâu'nun yerleşim dokusu ve yapıları koruma adına hızlı bir değişim sürecine girmiş, kültürel sürekliliğin sağlanması ve kent kimliğinin geleceğe aktarılması sürecinde, kentsel koruma bağlamında güncel yaklaşımların değerlendirildiği ve uygulanmaya çalışıldığı önemli

bir yerleşim halini almıştır. Kamu ve özel kesimin, değişik biçimlerde geliştirdikleri ortak çabalar yanında, güncel yaklaşımlar çerçevesinde koruma süreci açısından vazgeçilmez sayılan halk katılımı ve sivil-yerel örgütlenmelerin gündeme getirildiği bir kentsel koruma sürecine sahip olması açısından geleneksel dokuda, özellikle Balgımbayev ve İsenov caddelerindeki evleri koruma sürecinde önemli yer tutmaktadır. Fakat Atırâu bütününde bir koruma imar planı yoktur. Dolayısıyla Atırâu'nun geleneksel dokusundaki Balgımbayev ve İsenov caddeleri eski yerleşim dokusunun, barındırdığı değerlerin yok olmadan belgelenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması için, bütüncül ve kapsamlı koruma önerilerinin geliştirilmesi öncelikli bir öneme sahiptir.

Yöntem

Çalışma, çevre-davranış bütünlüğü ve çevre-insan beraberliğini temel bir yaklaşımla analiz eden ekolojik model bağlamında ele alınmıştır (Şekil 2). Bu bağlamda çevre; ortam ve insanın karşılıklı etkileştiği bir sistem olarak ele alınmış, analiz edilmiş ve değerlendirilerek senteze ulaşılmıştır (Erkman, 1982).



Şekil 2. Analiz – sentez modeli (Erkman, 1982).

Alan bütününde çalışma, üç aşamada tamamlanmıştır;

- Ön Tespitler
- Ayrıntılı Tespitler
- Dokümantasyon Çalışmaları

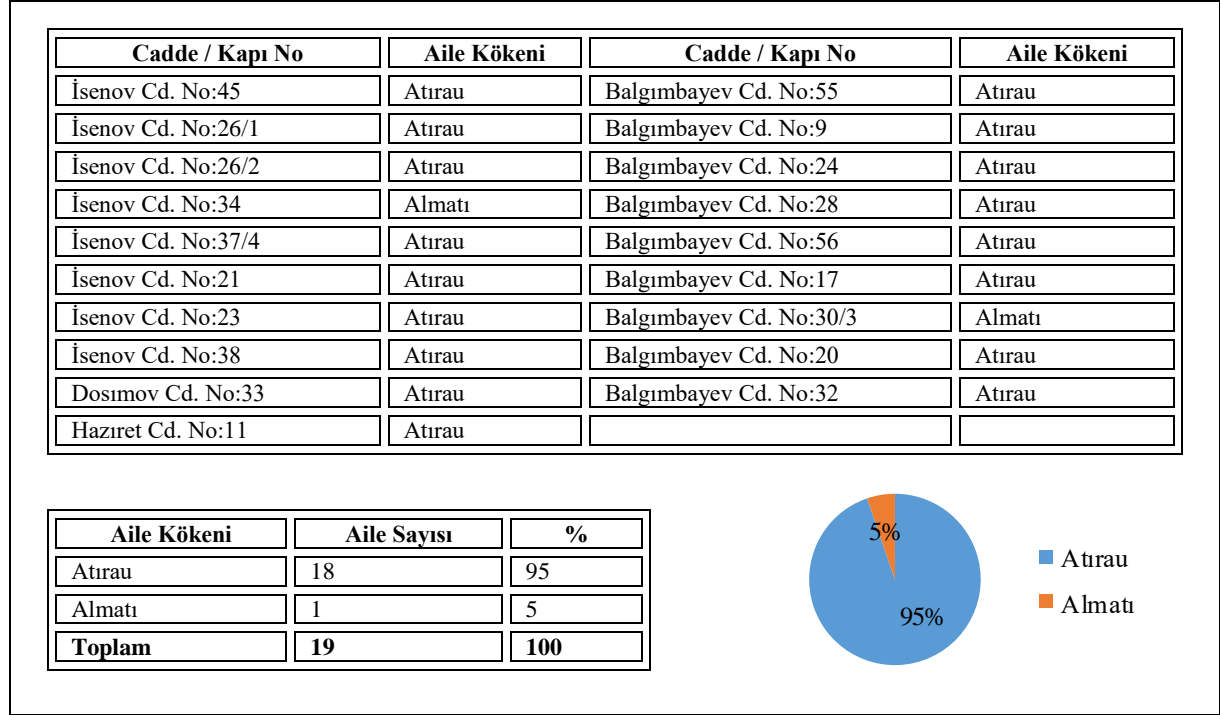
Bulgular

Bu bölümde alanda yapılan anket sonuçlarının ve gözlemlerin değerlendirilmesi sunulmuştur. Sosyal anket fişi yapıya, aileye, çevreye mülkiyet durumu, ev sahibi/kiracıya sorulan sorulardan oluşmaktadır. İncelenen bilgiler, Atırâu sit alanının sosyal yapısının ortaya



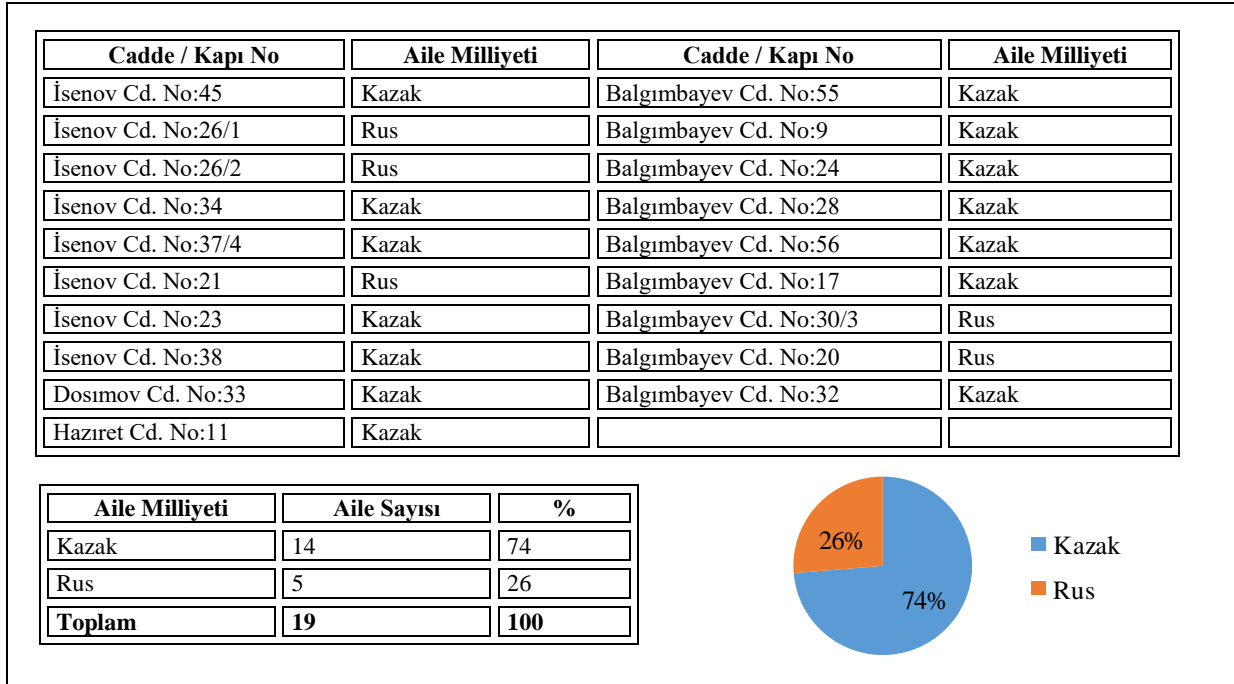
konması ve ortaya çıkan verilerin yapılacak koruma geliştirme çalışmalarında yardımcı kaynak oluşturması amacıyla yapılmıştır.

Atırau sit alan genelinde yerlilerin (doğma – büyüme Atırau’lu) oturduğu görülmektedir. Bu konutlarda halkın %95’i Atırau’lu, kalan %5’lik kısmı ise iş için Almatı’dan gelenler olduğu üzerinden tespit edilmiştir (Grafik 3).



Grafik 3. Aile kökeni (E. Kanayeva, 2014)

Sit alanında oturan nüfus incelendiğinde millet olarak Kazakların daha yoğun olduğu görülmektedir. Çalışma alanında %74 Kazaklar (Müslüman), %26 Rus (Ortodoks) yaşadıkları tespit edilmiştir. Ortak konuşulan dil Rusça’dır fakat halkın %80’inin Kazakça konuşmaları ilgi çekicidir (Grafik 4).



Grafik 4. Aile milliyeti (E. Kanayeva, 2014)

Çalışma alanında aile yapıları incelendiğinde geniş ve çekirdek aileler, yüzde olarak hemen hemen aynıdır. Altı kişi ve üzeri geniş aile olarak sayılmaktadır.

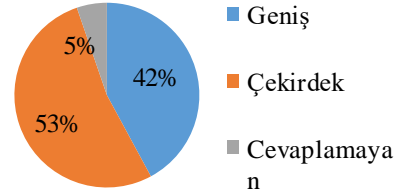
Çalışma kapsamında aynı çatı altında yaşayan geniş aileler: anneanne veya babaanne, baba, anne, birden fazla çocuk hatta bazen evli çocukları, eşi ve onların çocuklarının aynı evi paylaşarak yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu durum maddi yetersizlikten kaynaklanmaktadır.

Geniş aile daha çok Kazak ailelerde görülmektedir. Her iki milletin geniş ailelerinin evi farklı paylaştığı görülmektedir. Örneğin, aile 3 evli kardeşten oluşuyorsa, Ruslarda her üçü evin ana cephesinden üç ayrı dış kapı açarak bir evi üç daire şeklinde kullanıyorsa, Kazak ailesi bir evi ortak paylaşarak yaşamaktadır (Grafik 5).



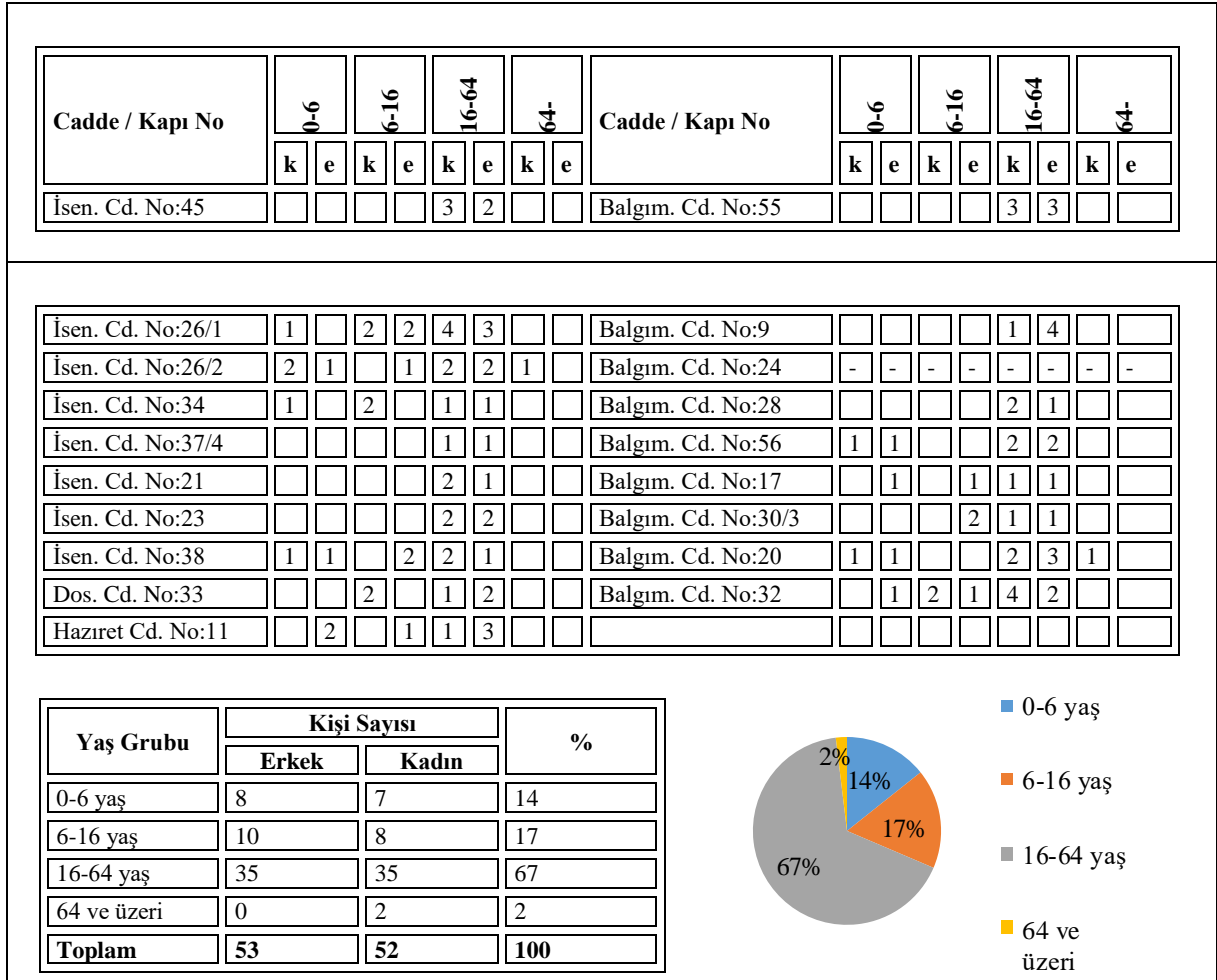
| Cadde / Kapı No | Aile Yapısı | Cadde / Kapı No | Aile Yapısı |
|--------------------|-------------|-------------------------|-------------|
| İsenov Cd. No:45 | Çekirdek | Balgımbayev Cd. No:55 | Geniş |
| İsenov Cd. No:26/1 | Geniş | Balgımbayev Cd. No:9 | Çekirdek |
| İsenov Cd. No:26/2 | Geniş | Balgımbayev Cd. No:24 | - |
| İsenov Cd. No:34 | Çekirdek | Balgımbayev Cd. No:28 | Çekirdek |
| İsenov Cd. No:37/4 | Çekirdek | Balgımbayev Cd. No:56 | Geniş |
| İsenov Cd. No:21 | Çekirdek | Balgımbayev Cd. No:17 | Çekirdek |
| İsenov Cd. No:23 | Çekirdek | Balgımbayev Cd. No:30/3 | Çekirdek |
| İsenov Cd. No:38 | Geniş | Balgımbayev Cd. No:20 | Geniş |
| Dosimov Cd. No:33 | Çekirdek | Balgımbayev Cd. No:32 | Geniş |
| Haziret Cd. No:11 | Geniş | | |

| Aile Yapısı | Aile Sayısı | % |
|---------------|-------------|------------|
| Geniş Aile | 8 | 42 |
| Çekirdek Aile | 10 | 53 |
| Cevaplamayan | 1 | 5 |
| Toplam | 19 | 100 |



Grafik 5. Aile yapısı (E. Kanayeva, 2014)

Bölgede yaşayan erkek ve kadın nüfusun hemen hemen aynı olduğu tespit edilmiştir. En yoğun yaş grubu 16-64 (%67) yaş aralığıdır. Daha sonra, 6-16 (%17) yaş ve 0-6 (%14) yaş grubu devam etmektedir. Günümüzde aile büyükleri grubuna giren 64 (%2) yaş ve üzeri nüfusun çok azaldığı aşağıdaki çizelgede görülür (Grafik 6).



Grafik 6. Yaş grubu (Kanayeva, 2014)

Bölgede yaşayan aile reisinin mesleği araştırıldığında, çok az sayıda devlette çalışan (%6) ve işsiz (%7) olduğu görülmektedir. Özel sektörde (%46) çalışanlar ve mesleğini belirtmek istemeyenler (%41) çoğunluktadır (Grafik 7).



| Cadde / Kapı No | Aile Reisinin Çalıştığı Yer | Cadde / Kapı No | Aile Reisinin Çalıştığı Yer |
|--------------------|-----------------------------|-------------------------|-----------------------------|
| İsenov Cd. No:45 | Cevaplanmadı | Balgımbayev Cd. No:55 | Cevaplanmadı |
| İsenov Cd. No:26/1 | Cevaplanmadı | Balgımbayev Cd. No:9 | Özel sektörde |
| İsenov Cd. No:26/2 | Cevaplanmadı | Balgımbayev Cd. No:24 | Cevaplanmadı |
| İsenov Cd. No:34 | Özel sektörde | Balgımbayev Cd. No:28 | Özel sektörde |
| İsenov Cd. No:37/4 | Cevaplanmadı | Balgımbayev Cd. No:56 | İşsiz |
| İsenov Cd. No:21 | Özel sektörde | Balgımbayev Cd. No:17 | İşsiz |
| İsenov Cd. No:23 | Devlette | Balgımbayev Cd. No:30/3 | Özel sektörde |
| İsenov Cd. No:38 | Özel sektörde | Balgımbayev Cd. No:20 | İşsiz |
| Dosımov Cd. No:33 | Özel sektörde | Balgımbayev Cd. No:32 | Özel sektörde |
| Hazıret Cd. No:11 | Cevaplanmadı | | |

| Aile Reisinin Çalıştığı Yer | Sayısı | % |
|-----------------------------|-----------|------------|
| Belirtmeyen | 7 | 41 |
| Özel sektör | 8 | 46 |
| Devlet sektöründe | 1 | 6 |
| İşsiz | 3 | 7 |
| Toplam | 19 | 100 |

■ Belirtmeyen
■ Özel sektör
■ Devlette
■ İşsiz

Grafik 7. Aile reisinin çalıştığı yer (Kanayeva, 2014)

Mülkiyet durumu, yapının yapım tarihi, mülkiyet durumu, mülkiyete kaç yıldır sahip olduğu konularını kapsamaktadır.

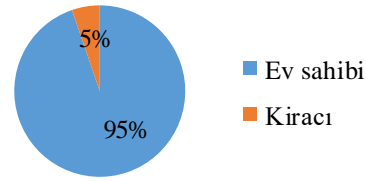
Halkın %95 oranında ev sahibi olması Sovyetler Dönemi'nde devlet tarafından verilmesidir. Kalan %5 kısmı ucuz kira nedeni ile bu semtten evlerini kiraladıklarını söylemektedir.

Bundan yaklaşık 3-4 yıl önce devlet, bu mahallede bulunan eski evlerin yıkılıp karşılığında ev sahiplerine başka yerden yeni ev yada para verileceğini duyurmuştu. Bundan dolayı halka kendi arsalarında eski evlerini yıkıp yeni ev inşa etmelerine izin verilmiyordu. Fakat kanunun uygulanması uzadıkça maddi durumu iyi olan halkın bir kısmı eski evlerinin yanında yeni ev, bazıları ise eski evlerini tamamıyla yıkıp yeni ev inşa ederken bazıları harabe, yıkılmak üzere olan evlerini terk etmiştir. Maddi durumu iyi olmayan kesim ise madem devlet evimizi yıkacak paramızı boşuna harcamayalım diye evlerinin sadece içini boyayarak kanunun uygulanmasını beklemektedir (Grafik 7).



| Cadde / Kapı No | Sahiplilik | Cadde / Kapı No | Sahiplilik |
|--------------------|------------|-------------------------|------------|
| İsenov Cd. No:45 | Ev sahibi | Balgımbayev Cd. No:55 | Ev sahibi |
| İsenov Cd. No:26/1 | Ev sahibi | Balgımbayev Cd. No:9 | Ev sahibi |
| İsenov Cd. No:26/2 | Ev sahibi | Balgımbayev Cd. No:24 | Ev sahibi |
| İsenov Cd. No:34 | Ev sahibi | Balgımbayev Cd. No:28 | Ev sahibi |
| İsenov Cd. No:37/4 | Ev sahibi | Balgımbayev Cd. No:56 | Ev sahibi |
| İsenov Cd. No:21 | Ev sahibi | Balgımbayev Cd. No:17 | Ev sahibi |
| İsenov Cd. No:23 | Ev sahibi | Balgımbayev Cd. No:30/3 | Kiracı |
| İsenov Cd. No:38 | Ev sahibi | Balgımbayev Cd. No:20 | Ev sahibi |
| Dosımov Cd. No:33 | Ev sahibi | Balgımbayev Cd. No:32 | Ev sahibi |
| Haziret Cd. No:11 | Ev sahibi | | |

| Sahiplilik | Sayısı | % |
|---------------|-----------|------------|
| Ev sahibi | 18 | 95 |
| Kiracı | 1 | 5 |
| Toplam | 19 | 100 |



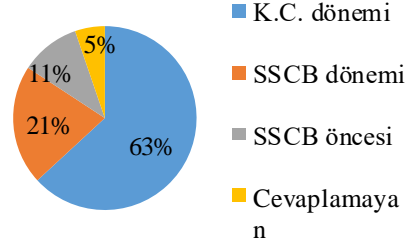
Grafik 7. Sahiplilik (Kanayeva, 2014)

Çalışma alanındaki yapıların ilk sahipleri %11 oranındadır. SSCB döneminde mülkiyete sahip olanlar ise %21'dir. Halkın %63'i, evlerini Kazakistan Cumhuriyeti döneminde satın almıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde evlerin büyük oranda sahiplenilmesinin sebebi, Rus ve diğer halkın ana vatanına taşınma olasılığı olduğu tahmin edilmektedir (Grafik 8).



| Cadde / Kapı No | Satın Aldığı Zaman / Süre | Cadde / Kapı No | Satın Aldığı Zaman / Süre |
|--------------------|---------------------------|-------------------------|---------------------------|
| İsenov Cd. No:45 | 2000 y/14y | Balgımbayev Cd. No:55 | 1999 y/15 y |
| İsenov Cd. No:26/1 | 1938 y/76 y | Balgımbayev Cd. No:9 | 2009 y/5 y |
| İsenov Cd. No:26/2 | 1997 y/17 y | Balgımbayev Cd. No:24 | 1996 y/18 y |
| İsenov Cd. No:34 | 2010 y/4 y | Balgımbayev Cd. No:28 | 2004 y/10 y |
| İsenov Cd. No:37/4 | 1997 y/17 y | Balgımbayev Cd. No:56 | 1993 y/21 y |
| İsenov Cd. No:21 | 1979 y/35y | Balgımbayev Cd. No:17 | 1995 y/19 y |
| İsenov Cd. No:23 | 1974 y/40 y | Balgımbayev Cd. No:30/3 | - |
| İsenov Cd. No:38 | 1995 y/19 y | Balgımbayev Cd. No:20 | 1918 y/96 y |
| Dosımov Cd. No:33 | 1964 y. / 50 y. | Balgımbayev Cd. No:32 | 1914 y/100 y |
| Hazıret Cd. No:11 | 1996 y/18 y | | |

| Sahiplilik Süresi | Sayısı | % |
|-----------------------------------|-----------|------------|
| K.C. dönemi (1991-2014/23 yıl) | 12 | 63 |
| SSCB dönemi (1922-1991/69 yıl) | 4 | 21 |
| SSCB öncesi | 2 | 11 |
| Cevaplamayan | 1 | 5 |
| Toplam | 19 | 100 |



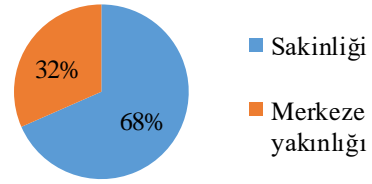
Grafik 8. Sahiplilik süresi (Kanayeva, 2014)

Alanın sakinliğinden dolayı %68'i, merkeze yakın konumlanmasından dolayı sit alanı tercih eden kişi oranı %32'dir (Grafik 9).



| Cadde / Kapı No | Çevrenin İyi Yanı | Cadde / Kapı No | Çevrenin İyi Yanı |
|--------------------|-------------------|-------------------------|-------------------|
| İsenov Cd. No:45 | Sakinliği | Balgımbayev Cd. No:55 | Sakinliği |
| İsenov Cd. No:26/1 | Sakinliği | Balgımbayev Cd. No:9 | Sakinliği |
| İsenov Cd. No:26/2 | Merkeze yakınlığı | Balgımbayev Cd. No:24 | Sakinliği |
| İsenov Cd. No:34 | Sakinliği | Balgımbayev Cd. No:28 | Sakinliği |
| İsenov Cd. No:37/4 | Merkeze yakınlığı | Balgımbayev Cd. No:56 | Sakinliği |
| İsenov Cd. No:21 | Merkeze yakınlığı | Balgımbayev Cd. No:17 | Merkeze yakınlığı |
| İsenov Cd. No:23 | Sakinliği | Balgımbayev Cd. No:30/3 | Sakinliği |
| İsenov Cd. No:38 | Sakinliği | Balgımbayev Cd. No:20 | Sakinliği |
| Dosımov Cd. No:33 | Merkeze yakınlığı | Balgımbayev Cd. No:32 | Sakinliği |
| Hazıret Cd. No:11 | Merkeze yakınlığı | | |

| Tercih Edilme Sebebi | Sayısı | % |
|----------------------|-----------|------------|
| Sakinliği | 13 | 68 |
| Merkeze yakınlığı | 6 | 32 |
| Toplam | 19 | 100 |



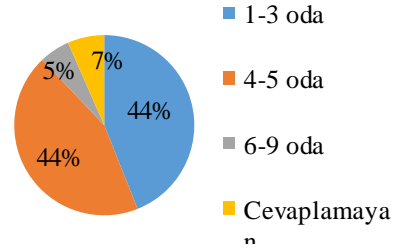
Grafik 9. Geleneksel alanın tercih edilme sebebi (Kanayeva, 2014)

Çalışma alanında oturan halkın %88'si küçük ve orta boyuttaki (salon dahil 5 odaya kadar), evlerde yaşadıkları tespit edilmiştir. Büyük konutlarda %5 ve evlerinin boyutunu belirtmek istemeyen sayısı %7'dir (Grafik 10).



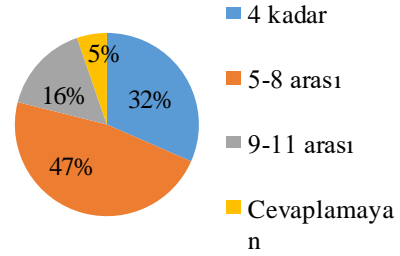
| Cadde / Kapı No | Oda Sayısı | Kişi Sayısı | Kişi / Oda | Cadde / Kapı No | Oda Sayısı | Kişi Sayısı | Kişi / Oda |
|--------------------|------------|-------------|------------|-------------------------|------------|-------------|------------|
| İsenov Cd. No:45 | 4 | 5 | 0.8 | Balgımbayev Cd. No:55 | 3 | 6 | 3 |
| İsenov Cd. No:26/1 | 4 | 11 | 0.3 | Balgımbayev Cd. No:9 | 3 | 5 | 0.6 |
| İsenov Cd. No:26/2 | 4 | 9 | 0.4 | Balgımbayev Cd. No:24 | - | - | - |
| İsenov Cd. No:34 | 3 | 5 | 0.6 | Balgımbayev Cd. No:28 | - | 3 | - |
| İsenov Cd. No:37/4 | 4 | 2 | 2 | Balgımbayev Cd. No:56 | 4 | 6 | 0.6 |
| İsenov Cd. No:21 | 5 | 3 | 1.6 | Balgımbayev Cd. No:17 | 2 | 4 | 0.5 |
| İsenov Cd. No:23 | 3 | 4 | 0.7 | Balgımbayev Cd. No:30/3 | 3 | 3 | 1 |
| İsenov Cd. No:38 | 4 | 7 | 0.5 | Balgımbayev Cd. No:20 | 4 | 8 | 0.5 |
| Dosımov Cd. No:33 | 3 | 5 | 0.6 | Balgımbayev Cd. No:32 | 9 | 10 | 0.9 |
| Hazıret Cd. No:11 | 3 | 7 | 0.4 | | | | |

| Oda Sayısı | Sayısı | % |
|---------------|-----------|------------|
| 1-3 oda | 8 | 44 |
| 4-5 oda | 8 | 44 |
| 6-9 oda | 1 | 5 |
| Cevaplamayan | 2 | 7 |
| Toplam | 19 | 100 |



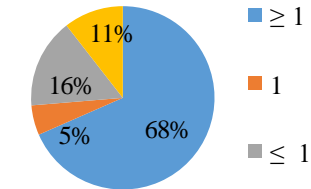
(a)

| Kişi Sayısı | Sayısı | % |
|---------------|-----------|------------|
| 4 kadar | 6 | 32 |
| 5-8 arası | 9 | 47 |
| 9-11 arası | 3 | 16 |
| Cevaplamayan | 1 | 5 |
| Toplam | 19 | 100 |



(b)

| Kişi Başına Oda Sayısı | Sayısı | % |
|------------------------|-----------|------------|
| ≥ 1 | 13 | 68 |
| $= 1$ | 1 | 5 |
| ≤ 1 | 3 | 16 |
| Cevaplamayan | 2 | 11 |
| Toplam | 19 | 100 |

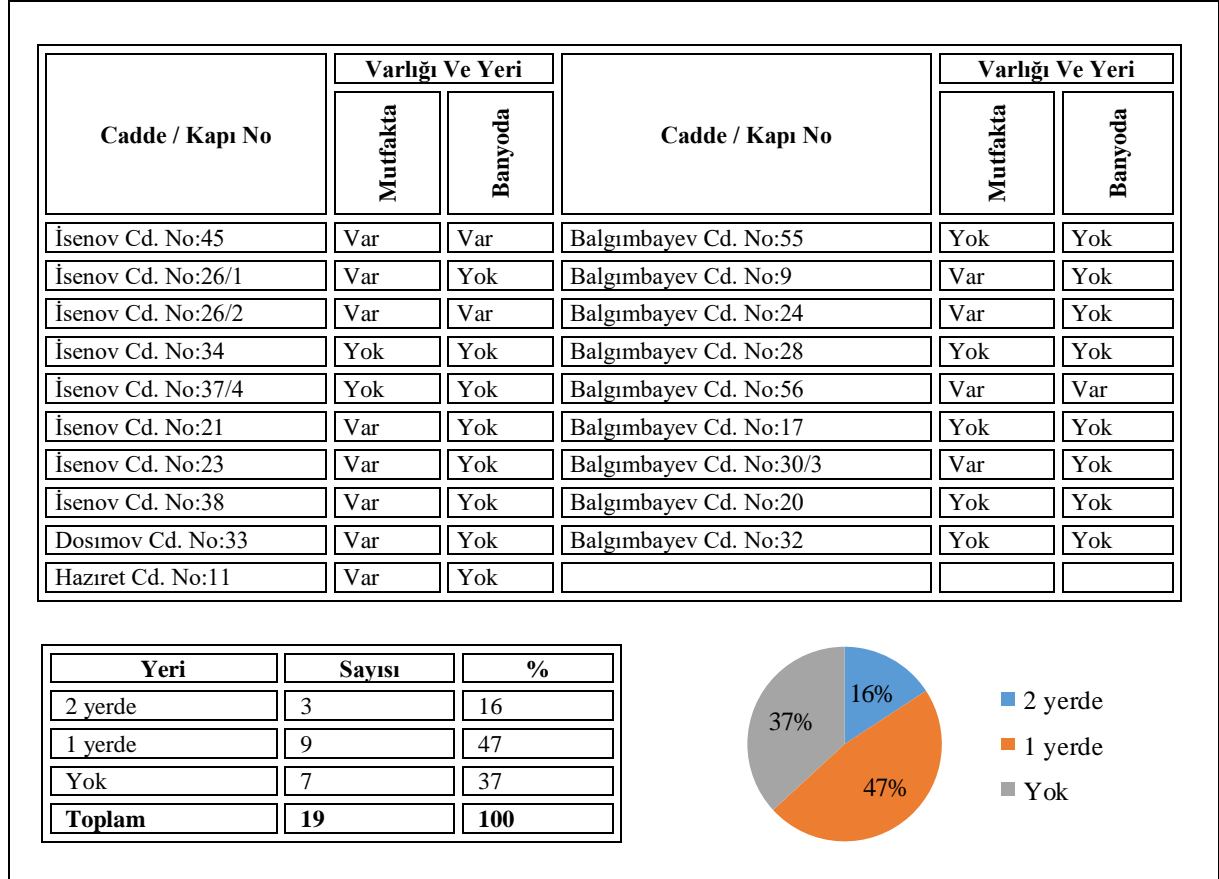


(c)

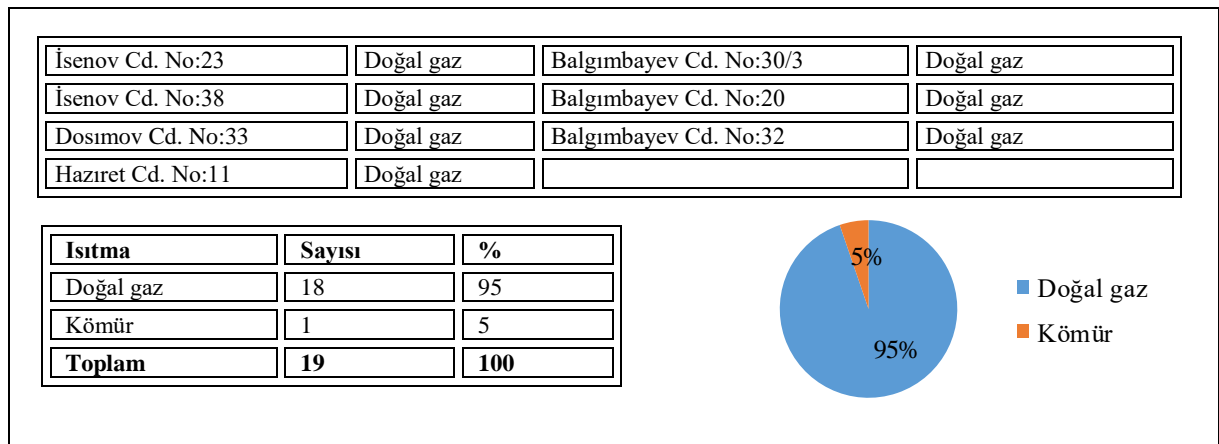
Grafik 10. a) Evlerin oda / b) Yaşayan kişi / c) Kişi sayısı (Kanayeva, 2014)



Evlerin taşıyıcı yapısı ve çatı örtüsü en sorunlu olan kısımlarıdır. Bu durum, konforsuz yaşam koşullarını da beraberinde getirmektedir. Bazı evlerde su ve banyo yoktur. Bazılarında sadece mutfakta su bulunmakta olup, çok az kısmı evlerine genel tadilat yaptırarak suyu içeri almış, banyo ve hela yaptırmıştır. Genellikle hela dışarıdadır ve ahşaptan yapılmıştır. İki-üç aile evlerini kömür ile ısıtmakta, diğerleri doğal gaz ile ısıtmaktadır. Yani eskiden kömür ile ısıtan sobalarını doğal gaza dönüştürmüşlerdir (Grafik 11; 12).



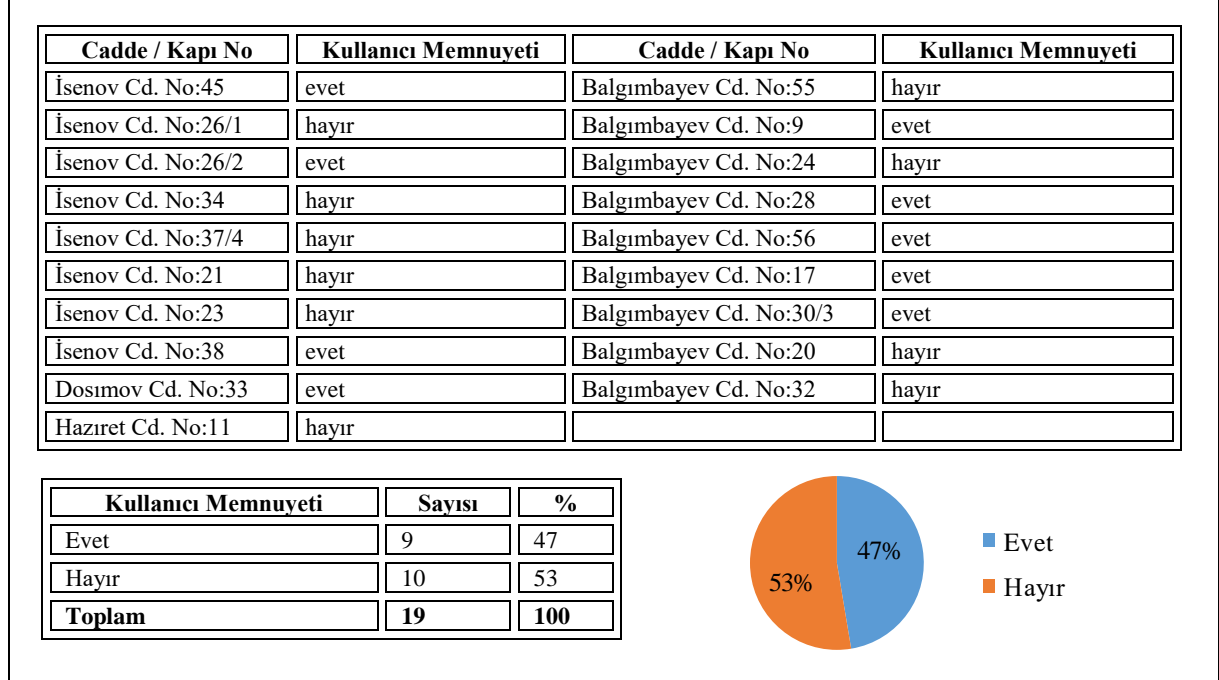
Grafik 11. Evde suyun varlığı ve yeri (Kanayeva, 2014)



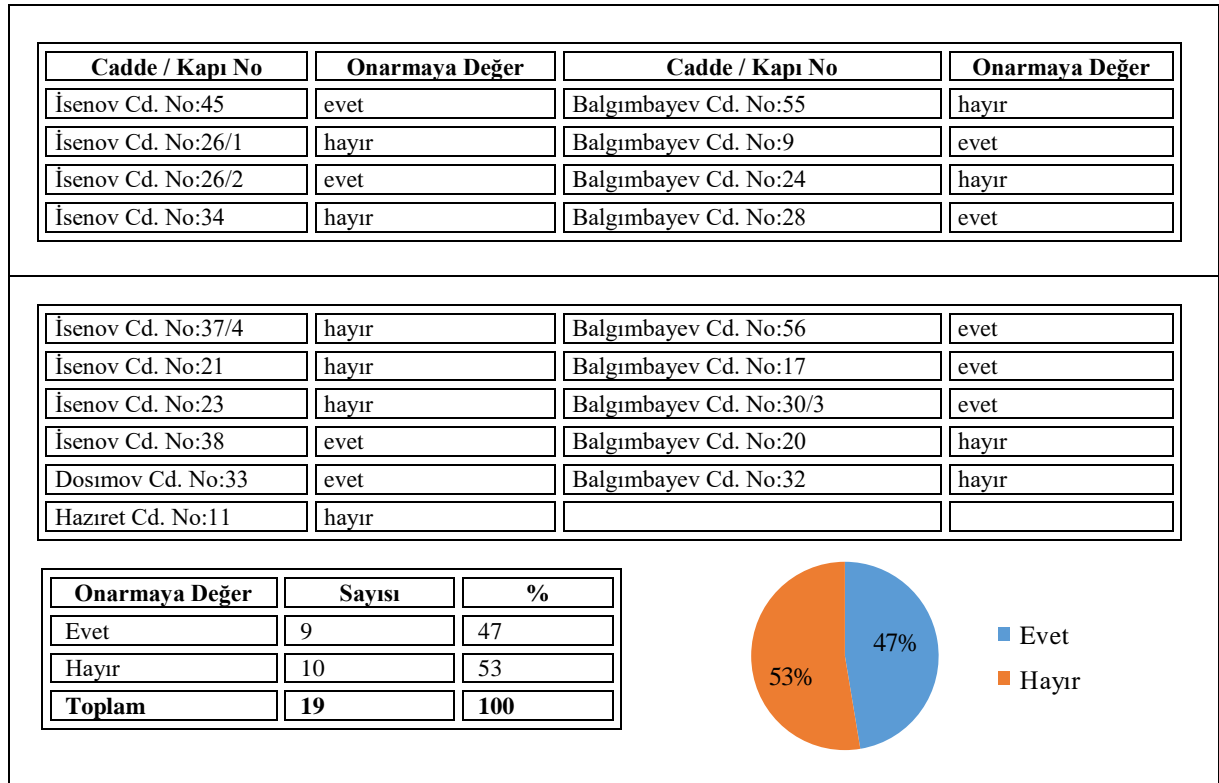
Grafik 12. Evin ısıtılması (Kanayeva, 2014)



Çalışma alanında ikamet eden bireylerin %53'ü, geleneksel yapıların günümüz kullanışlarına elverişli olmadığını belirterek konutlarından memnun olmadıkları ve bu konutları onarıma değer bulmadıklarını söylerken kalan %47'si ise mahallenin ve konutların sahip olduğu tarihi değerler sebebiyle memnun olduklarını belirtmişlerdir (Grafik 13; 14).



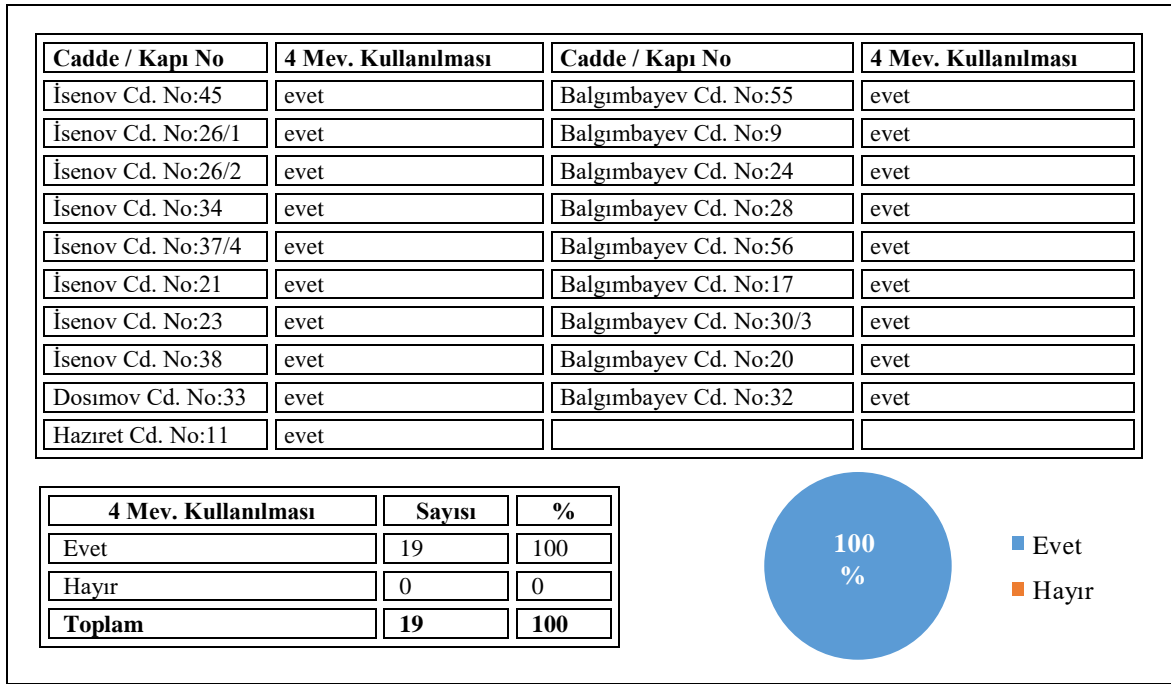
Grafik 13. Kullanıcı memnuniyeti (Kanayeva, 2014)



Grafik 14. Geleneksel konutların onarıma değer bulunup bulunulmaması (Kanayeva, 2014)



Çalışma alanında bulunan geleneksel konutların tümü hem kışın hem de yazın kullanılmaktadır (Grafik 15).



Grafik 15. Geleneksel konutların kışlık – yazlık kullanımı (Kanayeve, 2014)

Sonuç

Çevre dokusunu oluşturan bileşenlerin sürekli bakımlarını sağlamak, tahribi en aza indireyecek önlemleri almak, günümüz ve gelecek için uygun bir koruma politikası saptamak kültür varlıklarımızın geleceği açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır (Ahunbay,1996). Koruma ve geliştirme anlayışında varılan sonuç her zaman için, gereken önemin verilmediği tarihi kent dokularının daha çok kullanılması ve kazandırılan yeni işlevlerle kentin günlük yaşamına dahil edilmesidir (Türkoğlu, 2006).

Koruma imar planlarıyla yöreye yeni getirilecek işlevler, sosyal, kültürel ve ekonomik gereksinimleri karşılayacak türde olduğunda, özellikle kültürel canlandırma politikasıyla, tarihi merkezler belirli aktivite alanlarına dönüşerek, burada ve yakın çevresinde yaşayan halkın gelişiminde de etkin olacaklardır (Akın,1988).

Balgımbayev ve İsenov Cadde'leri üzerinde tarihi değeri olan ve nitelik taşıyan konutlarda oturan ev sahipleri ile soru-cevap şeklinde anket doldurulmuş ve evlerin iç-dış resimleri çekilmiştir. İki cadde üzerinde bulunan 83 evin 19'ünde anket yapılabildiği görülmüştür. Anket oluşturulmasında karşılaşılan en önemli sorunlardan biri bazı insanların agresif davranması, bazılarının ise anket sorularını cevaplamak istememeleridir. Karşılaşılan diğer bir sorun ise, ev sahiplerinin evlerinde bulunmamasıdır. Anket yapılan 19 evin sadece 8'i evlerine alıp resim çekilmesine izin vermişlerdir. Halkın %95 evlerinin ne zaman ve hangi malzemenin inşaa edildiğini, eskiden kimin yaşadığını bilmemektedir.

Ankete cevap veren halkın %68'i oturdukları mahalleyi sakin, merkezi, bu mahallenin belli bir tarihi olduğundan, bazıları tüm hayatını burada geçirdiklerinden dolayı sevmektedirler.



Mahallenin olumsuz tarafları ise, sokakların geceleri aydınlatılmaması, Beybarıs Bulvarı yakınlarında bulunan evlerin, köprüünün inşa edilmesi ile yoğunlaşan trafik yüzünden giderek çöküntü alanına dönüşmesidir. Halkın şikayetçi olduğu diğer bir sorun ise eski evlerinin hemen yanında (1-2 metre uzaklıkta) yeni binaların inşa edilmesidir. Yeni binanın inşa edilmesi eski evin %30 oranında döşemelerinin çökmesine yol açmaktadır.

Sosyal anket sonucuna göre vatandaşların bir kısmı bu tip evlerin yıkılmaktansa restore edilmesini ön görmektedir. Bu mahallede tarihi değer taşıyan evlerin yıkılması şehrin tarihinin silinmesiyle aynı anlama geldiğini söylerken halkın diğer kısmı ise bir asrı aşmış evlerin onarımını veya restorasyonunu boşuna harcanacak para olarak değerlendirmektedir.

KAYNAKÇA

Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, YEM Yayın, İstanbul.

Akın, N. (1988). *Türkiye’de Tarihi Çevre Koruma, Örnekler ve Sorunlar*, Mimarlık

Erkman, U. (1982). *Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak ÇEVRE ANALİZİ*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Forld, W. (1966). *Anıtlar, Bakım ve Onarım*, Çev. B.Özer, Akademi yayınevi, İstanbul

Nalçakan, M. (1993). *Tarihi ve Kültürel Sürekliliğin Fiziksel Çevrede Değişime Yansımaları ve Eskişehir Örneği*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Türkoğlu, E. (2006), *Amasya İli, Hatuniye Mahallesi Geleneksel Yerleşim Dokusunun Analizi, Değerlendirilmesi ve Koruma Geliştirme Önerisi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

<http://hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/viewFile/334/326> Erişim tarihi: 29.08.2016.

<http://silkad.com/ru/node/1692> Erişim tarihi: 11.06.2016

<http://atyrau.gov.kz/index.php/ru/kultura/128-pamyatniki-istorii-i-kultury1> / Erişim tarihi: 09.06.2016

<http://www.atyrau-city.kz/index.php?uid=monuments&l=r> Erişim tarihi: 13.06.2016